

A GULÁG-GUPVI-KUTATÓK NEMZETKÖZI FÓRUMA KÁRPÁTALJÁN, 2021

„Kárpátsorsüzte nép...”

A GULÁG-GUPVI-KUTATÓK NEMZETKÖZI FÓRUMA KÁRPÁTALJÁN, 2021

*Nemzetközi emlékkonferencia
Beregszász, 2021. november 19.*

m INTER x

ISBN 978-615-5757-33-4

„Kárpátsorsúzte nép...”

A GULÁG–GUPVI-KUTATÓK
NEMZETKÖZI FÓRUMA KÁRPÁTALJÁN, 2021

Nemzetközi emlékkonferencia
Beregszász, 2021. november 19.

Kárpátaljai Magyar Könyvek **303.**

Sorozatszerkesztő és felelős kiadó: Dupka György

A kiadvány megjelenését
a Bethlen Gábor Alap támogatta

A kötet a 2021. november 19-én Beregszászban
a Szolyvai Emlékparkbizottság által rendezett
GULÁG–GUPVI Fórum
2021. nemzetközi emlékkonferencia anyagait tartalmazza.

Készült a Szolyvai Emlékparkbizottság kutatóműhelyében
Összeállította, a jegyzeteket írta: *dr. Dupka György*
A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

Lektorálta: *dr. Zubánics László*

© *dr. Dupka György*, 2022

© **A szerzők**, 2022

A borítón ***Matl Péter Gúzsban*** című 2021-es alkotása látható

Felelős szerkesztő: ***dr. Zékány Krisztina***

Orosz fordítás: ***dr. Lengyel Sándor***

Közreműködő, fotók, képszerkesztő: ***Fuchs Andrea***

Borító, műszaki szerkesztő: ***Dupka Zsolt***

A könyv elektronikus változata elérhető: <https://kmmi.org.ua> (Adattár, könyvek)

Nyomdai munkák: RIK-U Kft.

ISBN 978-615-5757-33-4

ISSN 1022-0283

A Szolyvai Emlékparkbizottság Évkönyve

„Kárpátsorsúzte nép...”

**A GULÁG–GUPVI-KUTATÓK
NEMZETKÖZI FÓRUMA
KÁRPÁTALJÁN, 2021**

*Nemzetközi emlékkonferencia
Beregszász, 2021. november 19.*

Szolyvai Emlékparkbizottság – Intermix Kiadó
Ungvár–Budapest
2022

TARTALOM

Tóth Mihály

GULÁG–GUPVI-kutatók Nemzetközi Fóruma, 2021: kutatás, tényfeltárás, emlékezetpolitika... Nemzetközi tudományos emlékkonferencia, Beregszász, 2021. november 19. (Nyitóbeszéd) 9

Marosi István

A kommunizmus időszakában (1944–1989) üldözött kárpátaljai görögkatolikus áldozópapok és papcsaládok élettörténeti kutatásának dokumentumai 14

Molnár D. Erzsébet

A „malenkij robot” következményei a kárpátaljai magyar családokra..... 32

Dupka György

Adalékok az 1944–1947 között kivégzett kárpátaljai patrióták történetéhez 45

Seremet Sándor

Egy kapcsolat történetéből: Dulatbekovról, a Kazahsztánba hurcolt magyar hadifoglyok kutatójáról, könyvéről 79

Zékány Krisztina

A GULÁG–GUPVI témájú könyvek a szerkesztő szemével.... 84

Bimba Brigitta

„Dicsősége hirdetését hagyjad a jövőnek” Az ungvári Manajló Mária Teofília O.S.B.M., a Szent Bazil rend tagja, kórházi főnővér koncepciók pere és következményei 95

Zubánics László

A kivégzett Benda Kálmán mérnök, a magyar Országház felsőhá-
zi tagja a beregszásziak emlékezetében 115

Meskó János

Betekintés a meghurcolt Durnevics Tódor (Fegyir) Georgijovics
(Latorcafő, 1904 – Javasz, 1954) izsnyétei g. k. vértanú parochus
aktáiba..... 128

Botlik József

A ruszin nép vértanúja, Bródy András emlékezete.....139

Havasi Dániel – Havasi János

A Vihorlát mártírjai (dokumentumriport)168

Horváth Miklós

Magyarország szerepe a Varsói Szerződés felszámolásában179

Kállai Karolina

Emléketmegőrzés képekben, Szatmárnémetitől Foksányig.....219

Kovács Sándor

A szovjet rezsim által meggyalázott és elpusztított magyar emlé-
kek az Ung-vidéken 227

Matkovits-Kretz Eleonóra

30 éves a Német Kör: a partnerszervezetekkel való együttműködés
a malenkij robot kutatása és az emlékezetpolitika tükrében270

Dr. Motrevics Vladimir Pavlovics

Magyarok a Szverdlovszki megyében az 1919–1949-es években
(levéltári-vizsgálati akták alapján) 285

Nagy Péter 322

Szomorú karácsony – Szovjet megszállás Ózdon 384

FÜGGELÉK

GULÁG–GUPVI-kutatók nemzetközi fóruma, 2021: kutatás, tényfeltárás, emlékezetpolitika	337
Megemlékezés, koszorúzás, emléktáblák avatása a Szolyvai Emlékparkban, 2021. november 20.	342
A szerzők kislexikona	345

A „MALENKIJ ROBOT” KÖVETKEZMÉNYEI A KÁRPÁTALJAI MAGYAR CSALÁDOKRA⁵²

Kárpátalján az 1944 őszén kezdetét vevő szovjetizálás minden tekintetben átalakította a régió politikai, gazdasági és társadalmi berendezkedését. A hatalomváltás hozta új életforma a szovjet séma lokális kivetítését jelentette az újonnan szerzett területre és a több dimenzióban megkezdődő szovjetesítés nagymértékben hatott ki a területen élő lakosság életére.

A szovjet rendszer kiépítésének folyamatában a kárpátaljai magyarságot ért legdrasztikusabb intézkedés kétségkívül a magyar férfilakosság tömeges elhurcolása, a „málenkij robot” volt. Levéltári forrásokkal is igazolható adatok szerint a kárpátaljai elhurcoltak száma körülbelül harmincezerre becsülhető.⁵³ Mindez önmagában is feltételezi a deportálások tragédiájának kollektív voltát és azt is, hogy a régióban gyakorlatilag nem volt olyan család, amely ne lett volna érintett benne.

Az elhurcolások – folyamatában és következményeiben – különböző módon és több dimenzióban is érintették a kárpátaljai családokat. Egyrészt már a regisztrálásra, illetve gyülekezésre felszólító parancs hirdetésekor megjelent a családtagokat érintő retorzióval való fenyegetőzés a hatóságok részéről a jelentkezés elmulasztása esetén, így többen már a hozzátartozóik védelmében tettek eleget a felszólításnak: „Kido-

⁵² dr. Molnár D. Erzsébet történész, PhD (Beregszász, GKNT-tag), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docense, a Lehoczky Kutatóintézet igazgatója

⁵³ KTÁL, F.P–14. op.1. od.zb.215-232.

bolták, hogy minden férfi 18 évtől 50 évig, azonnal jelentkezzen három-napi munkára, háromnapi étellel és takaróval... De nem is egyszer dobolták ki, hanem minden órában reggeltől estig, és még úgy dobolták, hogy aki nem jelentkezik, annak kiirtják mindenféle familiáját.”⁵⁴

Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy az embereket nem három napig tartó jótételi munka céljából gyűjtötték össze, illetve hogy milyen körülmények uralkodnak a szolyvai gyűjtőtáborban, a családtagok – bár mozgásterük meglehetősen korlátozott volt – mindent megtektek, hogy elviselhetőbbé tegyék az elviselhetetlent szeretteik számára. Amit elsősorban tenni tudtak, és ami egyben túlélési lehetőséget is jelentett sok fogoly számára, az az élelempótlás volt. Kárpátalja-szerte a hozzátartozók többféle módját alkalmazták az étel Szolyvára történő eljuttatásának: egyes településeken helyben rakták a szekerre az ételkészítési anyagokat majd szekeret a gyűjtőtáborig hajtották. Más hol az asszonyok csoportokba szerveződve indultak el batyukkal, kosarakkal és hol gyalogosan, hol vonattal, vagy a vonat tetején kapaszkodva igyekeztek eljutni Szolyváig.⁵⁵

Az ételjeluttatási próbálkozások folyamatában a családtagok meglepően sok esetben szenvedtek el további traumákat, ami leginkább valamilyen betegség, vagy baleset formájában, illetve ezeknek tragikus következményeiben nyilvánult meg. Előfordult, például, hogy a gyalogút során a lágérbe igyekvő feleség egy rossz állapotban lévő hídról leszédült a mélybe,⁵⁶ vagy a hidegben történő gyaloglás, várakozás során szerzett betegségnek lettek végzetes következményei. Az egyik legmegrázóbb, az egész családot magával rántó tragédia a Dancs család története: „*A családból négy férfi indult útnak azon az emlékezetes novemberi napon: apa és három fia. Nemsokára éhség és járvány pusztított*

⁵⁴ Nagy András túlélő visszaemlékezése. Az interjú készítésének időpontja: 2006. július.

⁵⁵ Bagu B. 2004. 101.

⁵⁶ Bagu B. 2004. 101.

*a szolyvai szögesdrótos gyűjtőtáborban, ahová elhurcolták őket. Margit, az egyetlen dédelgetett lány vállalkozott rá, hogy megpróbál némi eleséget bejuttatni apjának és bátyjainak. Tífusszal megfertőzve, betegen tért haza, a gyilkos kór pár nap alatt végzett vele. Az anya, bánatával harcolva, most már a saját hátára kötötte fel a hátizsákot és útnak indult, hogy szerettei közelébe juthasson. Csak a munkácsi állomásig jutott, ahol egyik csomagja az ütközőbe akadt és a robogó vonat maga alá rántotta. Nem sokkal később jött a hír, hogy a táborban meghalt Józsi is. Élt 18 évet. Pali bácsit, a családfit ugyan hazaengedték, de a reá szakadó bánattal egész életében súlyos beteg maradt.*⁵⁷

Az élelmiszercsomag bejuttatása a láger szögesdrótkerítése mögé és eljuttatása a célszemélyhez mindig az örök jóindulatától függött. Sok elhurcoltnak ezek az otthonról eljuttatott élelmiszercsomagok mentették meg a életét: „*Nekem annyi volt a szerencsém, hogy drága jó édesanyám minden második héten élelmet hozott nekem. Mindig csak amit tudott: kenyeret, szalonnát, lekvárt, egy kis zsírt, almát, de már ennyi is elég volt, hogy éhen ne haljak. [...] Neki köszönhetem, hogy Szolyván nem haltam éhen. Kétszer adott nekem életet: először 1925. január 3-án, majd pedig 1944 novemberétől 1945 februárjáig.*”⁵⁸ Mások nem voltak ilyen szerencsések: bár a feleség tízszer is járt Szolyván és az örök mindannyiszor elvették tőle az eleséget, egyetlen egyszer sem juttatták el a fogolyhoz, aki végül éhen halt.⁵⁹

Egyes településről, például Viskről, az asszonyok hivatalosan kísérelték meg engedélyeztetni a szolyvai lágerparancsnokságtól az élelem és ruházat bejuttatását, azonban kérelmük elutasításra talált.⁶⁰

⁵⁷ Dancs Pálné elmondása alapján. A visszaemlékezés a Beregsomi Általános Iskola gyűjteményében található.

⁵⁸ Lengyel Ferenc, beregszászi elhurcolt visszaemlékezése. Az interjú készítésének időpontja 2004. szeptember.

⁵⁹ Bagu B. 2004. 101.

⁶⁰ Bimba B. 2019. 90.

A foglyok Szolyváról történő továbbszállítása után megszűnt a lehetőség az élelem otthonról történő pótlására és a kapcsolattartásra sem volt ezután lehetőség a családtagokkal.

Mind a deportált személyek Szolyván tartásának idején, mind a fogolycsoportok Szolyváról való továbbvitele után a hozzátartozók minden tőlük telhetőt megtettek, hogy hazasegítsék fogságban lévő családtagjaikat: kérelmeket írtak a helyi népbizottságokhoz⁶¹ és Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsához⁶² is. Az uralkodó állapotokat és a kétségbeesett próbálkozásokat jól szemléltetik azok a helyi népbizottsági tagok által írt jelentések, amelyek arról tanúskodnak, hogy a járási bizottság hivatali épülete minden nap várakozó nők százaival van tele, akik sírnak vagy kiabálnak, és addig nem akarják elhagyni a helyiséget, amíg a népbizottság tagjai levelet nem írnak az illetékeseknek az elhurcolt férfiak hazaengedése ügyében.⁶³

Egyes településről az emberek végső kétségbeesésükben Budapesttől és a magyar kormányzervektől kértek segítséget és közbenjárást. A kérvények sokatmondóak a hazatérő foglyok állapotára vonatkozóan: *„Az elhurcolt férfiakat az itthoni sok-sok megpróbáltatás között is – csendes reménységgel helyettesítették a közeli viszontlátás reményében a gyenge nők és gyermekek. Amióta azonban a táborlistákról [a gyűjtőtáborban lévőkről – S. T.] a néhány hazaengedett, szinte élőhalott ember hírt hozott, azóta a csendes reménység a legsürgetőbb aggodalommá és kétségbeeséssé változott. Ugyanis a néhány 45–50 éves hazatért ember a legelhagyatottabb külsővel, a legszánalmasabb ruházattal és oly ál-*

⁶¹ Helyi / községi szintű képviselői szervek Kárpátalján 1944 októberétől 1946 márciusáig (amikor a közigazgatási változtatások értelmében a népi bizottságokat falusi tanácsoknak nevezték el).

⁶² Legfőbb hatalmi szervként működő testület Kárpátalján 1944 októbere és 1946 januárja között. Hivatalosan végrehajtó és törvényhozó szerepet egyaránt betöltött, azonban a gyakorlatban pseudo kormányként Moszkva utasításait hajtotta végre. KTÁL, F.P–14. op.1. od. zb. 204-210.

⁶³ Bimba B. 2018. 84.

*lapotban tért haza, hogy most mind fekvő beteg s talán soha többé nem lesznek egészségesek.*⁶⁴ Dálnoki Miklós Béla, az Ideiglenes Nemzeti Kormány elnöke nem egyszer kísérelt meg közbenjárni a szovjet vezetésnél az elhurcoltak hazaengedése érdekében. Az 1944. december 26-án, illetve az 1945. január 7-én kelt levelében is szót emelt a polgári lakosság tömeges elhurcolása ellen, kitérve a Kárpátalját is érintő deportálásokra, azonban a szovjetek a magyar kormánysszervek kérésére sem engedték el a foglyokat, sőt az elhurcolások tovább folytatódtak.⁶⁵

A hozzátartozók által írott kérvények egy része a Kárpátaljai Területi Állami Levéltárban található, de 1990–91-től, a téma tabu jellegének megszűnése után a helyi sajtó is a széles nyilvánosság elé tárt számos, az elhurcolásokkal kapcsolatos forrást, visszaemlékezést, az elhurcoltak hazaengedése ügyében írt kérelmet, amelyekből információt nyerhetünk az itthon maradt családok helyzetéről is. Tartalmi szempontból három fő elemet fontos kiemelni, amelyek valamennyi kérelemben megtalálhatóak: az elhurcoltak ártatlanságának hangsúlyozása, az egész települést sújtó munkaerőhiány kiemelése, illetve kilátástalan helyzetbe került családok problémáinak a bemutatása. Találkozhatunk idős, beteg szülők által írt kérvényekkel, akiknek mindegyik gyermeke a szovjet fogság elszenvetőjévé vált.⁶⁶ Egy beregszászi, 70 éves vak édesapa például három elhurcolt fia hazaengedését kéri. Kérvényéből megtudhatjuk, hogy mivel a felesége is idős, beteges és mindhárom fiúkat elhurcolták, nincs, aki bevesse, megművelje a földjüket, amiért egész életükben dolgoztak.⁶⁷

A források és a visszaemlékezések alapján elmondható, hogy az elhurcolások következtében legjellemzőbben olyan családmocklek alakultak ki, amelyekben meghatározóvá vált a nők, gyakran sok-

⁶⁴ Stark T. 2010. 249.

⁶⁵ Bognár Z. 2009. 57–58.

⁶⁶ Csanádi Gy. 1991. 6.

⁶⁷ KTÁL, F.P–14., op.1., od. zb. 213.

gyermekes édesanyák családfenntartó szerepe, akik sokszor minden erőfeszítésük ellenére sem tudtak ételmet tenni az asztalra: „*A legjobban mindig az fájt, ha a gyermekek ennivalót kértek, és nem tudtam adni nekik.*”⁶⁸ A nagyobb gyerekek bevonása a gazdálkodásba, a háztáji munkálatokba mindennapos volt, akár úgy is, hogy a gyermeknek félbe kellett szakítania tanulmányait. „*Volt, hogy úgy műveltük a földet, hogy a járomba fogott tehénnek fogni kellett a szarvát, de közben a gép hol előre, hol hátra ráncigált engem. Tizenkét éves gyerekként már javában dolgoztam. [...] Gyerekként az ökröket alig tudtuk befogni.*”⁶⁹

Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a családfenntartóvá vált nőknek úgy kellett megbirkózniuk a rájuk szakadt teendőikkel és úgy kellett talpon maradniuk a szovjet hatalomváltás és az elhurcolások következtében kialakult új élethelyzetben, hogy a családtagok elvesztése okozta traumát nem volt idejük és lehetőségük feldolgozni.⁷⁰

Szomorú jelenségként említhető, hogy számos, 1944 végén, vagy 1945 első felében született gyermek már nem, vagy legfeljebb fényképről ismerhette meg édesapját. Ők a „málenkij robot” áldozatainak posztumusz gyermekeiként tarthatóak számon, egyikük a következőképpen ír az őket ért tragédiáról: „*Tőlem sem vett búcsút az édesapám, mert még nem szült meg az édesanyám. Itt hagyott bennünket, öt gyermeket, a legkisebb betöltötte a három évet.*”⁷¹

Az 1944 őszét követő hónapokban, években valamennyi érintett családban jelen volt a gyász, sok özvegyé lett asszony öltött magára gyászruhát a férj halálhírének megérkezésekor, amit aztán évekig viselt. Az édesapák halála sok ezer kisgyerek gyermekkorát árnyékolta

⁶⁸ Bagu B. 2004. 102.

⁶⁹ Mádi B. 2019. 109–110.

⁷⁰ Bagu B. 2004. 103–104.

⁷¹ Ismeretlen szemtanú visszaemlékezése. A kézirat megtalálható az Lehoczyk Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont gyűjteményében, korábban Nagy Amália, beregszászi lakos tulajdonát képezte.

be: „Engem az anyám olyan komolynak nevelt, hogy már gyermekként sem tudtam jóízűen nevetni. Apámra emlékezve, 7 éves koromig fekete szalagot font a hajamba.”⁷²

Az elhurcolások magas aránya is feltételezi és számos példa is alátámasztja, hogy a régióban nem volt olyan család, amely valamilyen módon ne lett volna érintett, ahonnan valaki ne hiányzott volna. Gyakori volt a többszörös érintettség is, amikor testvérek váltak – akár édesapjukkal együtt – az elhurcolások áldozatává. A visszaemlékezések, a rendelkezésre álló forrásokkal megegyezően arról tanúskodnak, hogy voltak szélsőséges esetek, amikor egy családból három fiúgyermeket is elvisznek és egyik sem tért vissza, vagy az öt fiúgyermek közül mind az öten a szovjet fogság elszenvetői lesznek, akik közül kettőnek szintén nem adatott meg a hazatérés lehetősége.⁷³

A „málenkij robottal” párhuzamosan több, szovjetek által vezérelt intézkedés okozta családtagok hiányát az 1940-es évek végén a kárpátaljai családokban. Ezek közül kiemelendő az úgynevezett donbázi munkaszolgálat, amely alatt a szovjet hatalom azon intézkedésért értjük, amelynek értelmében Donyec-medencei bányauzemi munkára küldték a katonaköteles korba lépett fiatalokat, amely Szovjetunióban széles körben alkalmazott módszer volt a bánya- és nehéziparban való munkaerő-szerzésre.⁷⁴ A szovjetek által bekebelezett Kárpátalján 1947-től vezetik be a katonaköteles korba lépett korosztály Donbászra küldését. A hivatalos propaganda arról szólt, hogy a szovjet vezetés szakmát ad ezen ifjak kezébe, ezért küldik őket a Donyec-medence bányavárosaiiban létrehozott FZO-iskolákba.⁷⁵

⁷² Szabó Béláné Tar Ilona visszaemlékezése. 1991.

⁷³ Imre Bertalan elmondása alapján lejegyezte Imre Gyula Pál. Beregszász, 1972.

⁷⁴ Oficinszkij R. 2010. 251.

⁷⁵ FZO-iskola (fabricsno-zavodszkoje obucsenyije, vagyis gyári-üzemi képzés) – a donbázi munkaszolgálat hivatalos megnevezése. A FZO-iskolák intézményét a szovjet vezetés 1940. október 2-i Az állami munkástartalékokról c. kormányrendelete alapján hozták létre.

Hivatalosan nem mondták ki az intézkedés nemzetiségi jellegét, a rendelkezésre álló adatok mégis arra engednek következtetni, hogy a Kárpátalján a magyar nemzetiségű fiatalok felülreprezentáltak voltak, főleg, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy 1947–1952 között a régió katonaköteles magyar fiataljait megbízhatatlanság okán nem sorozták be katonának és a sorkatonai szolgálati idejüket a bányá- és nehéziparban végzett munkaszolgálatokkal kellett letölteniük.⁷⁶

A „málenkij robot” sokkjából még magukhoz sem térő családtagok mindent megtettek annak érdekében, hogy elkerüljék 17–18 éves fiaik erőszakos elvitelét: bújtatták őket a pincékben, pajtákban, ágyban bevett dunyhákban, vagy a közeli erdőkben, de a rajtaütésszerű razziáknak köszönhetően a többség nem kerülhette el a munkaszolgálatot. Számos visszaemlékezés tanúskodik arról, hogy a családok jelentős részét hogyan érintették együttesen az 1944-es elhurcolások és a donbászi munkaszolgálat: *„Akkor is becsaptak bennünket. Mert arról volt szó – húsz évesek voltunk – hogy visznek katonának 1947-ben. És a szénbányába vitték. Én éppen egy év, hogy nem estem bele a háromnapos munkába. Nekem két bátyám halt oda. Egyik volt 19, a másik 21 éves. Egyiket halva Szolyváról édesapám küldte haza. Apám is ott volt.”*⁷⁷ *„Beleestem ebbe a donbászi menetbe, Donbászra hordták az embereket. Jobban mondván előtte vitték a „háromnapos embereket.” Ez volt ’44-ben. Akkor még én kicsi voltam, a bátyám beleesett, azt elvitték apámmal együtt. Mind a kettő odamaradt és utána én odafejlődtem és ősszel már cserez vojenkomát [a Hadkiegészítő Parancsnokságon keresztül – M. D. E.] akkor elvitték.”*⁷⁸

Kegyetlen családi traumának a színtere lett a „málenkij robot” közvetlen tragédiájától megmenekülő egyetlen magyarlakta település Kárpátalján, az ungvári járási Gálóc község. Bakajsa József közséگی bíró

⁷⁶ Molnár D. E. 2015. 113–114.

⁷⁷ Panyakó M. 1993. 111.

⁷⁸ Tóth Béla, donbászi munkaszolgálatos visszaemlékezése. Az interjú készítésének időpontja: 2001. május

ugyanis, tudomást szerezve a szovjetek deportálási szándékáról, azonnal kiértécsítette az érintetteket, hogy a kijelölt napon egy 15 évnél idősebb fiú vagy férfi se tartózkodjon otthon.⁷⁹ Így mentette meg a bíró a falu férflakosságát, aminek következtében a szovjetek letartóztatták, agyba-főbe verték, aminek következtében elméje megbomlott, a családtagok pedig megbélyegzett személyek lettek a hatalom szemében: „...nem is másod-, hanem harmadrendű embereknek kellett magunkat tartani. A tanítók is [azt hajtogatták], hogy hazaárulónak vagyok a fia. Mikor felelni kellett történelemből vagy magyarázott a tanár, még példának is felemlítették apámat. «Állj föl, Bakajsza! Nézzétek, gyerekek, az áruló olyan, mint Bakajsza apja is: szovjetellenes, kolhozellenes, a nép ellensége»” – meséli Bakajsza Csaba, az egykori bíró kisebbik fia.⁸⁰ A bátor falubíró gyermekei soha nem tudták kiheverni az őket ért traumákat.

A „málenkij robot” nemcsak folyamatában, de következményeiben is tört ketté sorsokat. Például a felsőbb végzettséget szerezni vágyó fiatal túlélők számára nem volt akadálymentes a továbbtanulás: „1947-ben érettségiztem, és felvételizni próbáltam az Ungvári Állami Egyetem orvosi karára. Bőven elégséges pontszámaim ellenére nem jutottam be, lágeri múltam miatt.”⁸¹ Nemcsak a túlélők részesültek ebben a fajta negatív diszkriminációban, de volt rá példa, hogy a „málenkij robot”-ban érintett családok fiatalabb generációhoz tartozó tagjainak is akadályt jelentett a felvételinél, hogy felmenőik között deportáltak voltak oly módon, hogy ezek a fiatalok politikailag megbízhatatlannak számítottak, sokukat nem vették fel a Komszomolba⁸² sem, ami pedig a továbbtanulás hallgatólagos feltétele volt.⁸³

⁷⁹ Molnár D. E. 2020. 34–38.

⁸⁰ Zelei M. 2017. 146.

⁸¹ Horváth L. 2017. 165

⁸² Össz-szövetségi Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetség, az Szovjetunió Kommunista Pártja ifjúsági szervezete

⁸³ Orosz I. 2007. 182.

Több példa is említhető, ahol az utódokban transzgenerációs trauma alakult ki az édesapa elhurcolása miatt. A transzgenerációs trauma valószínűsíthetően egyrészt azért alakulhatott ki, mivel a visszatérés után nem adatott meg a kibeszélés lehetősége. Konkrét példaként említhető ebben az esetben, amikor az édesapa hazatért ugyan, de az átélt borzalmak fizikailag és lelkileg is megtörték. Azonban a családját megkímélendő, sok évig nem beszélt a lágerélményeiről, csak élete végén, a betegágyán mesélt a kibíratatlan szenvedésről lányának, aki annak ellenére, hogy édesapja lágerből való hazatérését követően született, az ő életében is fájdalmasan jelen van az elhurcolás emléke, máig csak sírva tud mesélni az édesapjával történekről: *„Az arcán mindig ott volt a szomorúság, mint a legtöbb elhurcoltnak, aki lágerben volt. Az arcukon, a lelkükben mély nyomot hagyott, azt a bánatot soha nem tudták elfelejteni. Szegény mindig azt mondta nekem, hogy rémálmaiban gyakran újraéli a lágerbéli körülményeket és bánásmódot. Mélyen belevésődött, meghatározta a további életét csakúgy, mint mindegyik sors társának. Nem akarta magyarázni a kínzásokat, csak amit elmondott, azt tudtam átadni.”*⁸⁴ Példájukon is beigazolódní látszik Singer Zsuzsa állítása, miszerint az elhurcolás traumája nehezen feldolgozható az elhurcolást elszenvadó személy és gyermekeik számára egyaránt, a „hallgatásra ítélet” pedig a trauma generációk között átadódásához vezet.⁸⁵

Sokak esetében szintén máig ható lelki fájdalmat okoz, hogy az elhurcolások miatt édesapa nélkül kellett felnőniük: *„Nagyon jól esik, hogy néha valaki gondol ránk... Nekünk már csak az emlékezés maradt, ha fel is szakadnak a sebek [...] de azért jól esik kislírní magunkat, ha már a sírjaiknál nem sírhattunk.”*⁸⁶ Az elhurcolások közvetlen és közvetett következményei mellett túlélők és családtagok számára te-

⁸⁴ Tóbák Klára, Tóbák Lajos „málenkij robotra” deportált túlélő lányának visszaemlékezése. Az interjú készítésének időpontja 2016. július.

⁸⁵ SINGER 2010. 39.

⁸⁶ Szabó Béláné Tar Ilona visszaemlékezése. 1991.

hát az egyik legnehezebb feladat a túlélők számára az elhurcolások alatt átélt megpróbáltatások – a szenvedés, a megaláztatás, az állandó bizonytalanságérzet, a halál folyamatos jelenlétének –lélektani feldolgozása volt.

Összegzőképpen elmondhatjuk, hogy Kárpátalján gyakorlatilag nem volt olyan család, amely nem lett volna érintett – akár többszörösen is – a „málenkij robot” tragédiájában és hogy az elhurcolások egyaránt temették maguk alá az egyént és a családot, mint mikroközösséget. A családfők deportálása következtében az otthonmaradt aszszonyokra hárultak a családfenntartás nehézségei egy olyan vészterhes, nélkülözésekkel teli időszakban, amit a világháború vége és szovjet hatalomváltás fémjelzett. Mindez nagyban hozzájárult a nők családban betöltött korábbi szerepének megváltoztatásához. Megjegyzendő, hogy a női szerepvállalás megváltozása a második világháború után általános társadalmi jelenségként tartható számon, de Kárpátalján ezt a folyamatot jelentősen felgyorsította az elhurcolások okozta kényszerhelyzet, ugyanúgy, ahogy a gyermekek korai felnőtté válását azáltal, hogy a korábbinál sokkal nagyobb felelősség hárult rájuk és nekik is hathatósan ki kellett venni részüket a különböző munkálatokból. Az elhurcolt szeretteik miatti fájdalom, a kiszolgáltatott élethelyzetbe kerülés, a kettétört emberi sorsok miatt véleményünk szerint az elhurcoltakon túl a családtagok is beleillenek abba a fogalmi keretbe, amely alatt a „málenkij robot” áldozatait értjük.

Forrás- és irodalomjegyzék

- Kárpátaljai Területi Állami Levéltár (KTÁL)
- F.P–14. op.1. od.zb.52.
- F.P–14. op.1. od.zb. 204-210.
- F.P–14. op.1. od.zb.213.
- F.P–14. op.1. od.zb.215-232.

Oral history, visszaemlékezések

- Dancs Pálné visszaemlékezése. A visszaemlékezés a Beregsomi Általános Iskola gyűjteményében található.
- Imre Bertalan elmondása alapján lejegyezte Imre Gyula Pál. Beregszász, 1972.
- Lengyel Ferenc túlélő visszaemlékezése. Az interjú készítésének időpontja 2004. szeptember.
- Nagy András túlélő visszaemlékezése. Az interjú készítésének időpontja: 2006. július.
- Szabó Béláné Tar Ilona visszaemlékezése. In *Kárpáti Igaz Szó*, 1991. szeptember 25. 72. évfolyam, 176. szám 6. Elérhető:
- https://adt.arcanum.com/hu/view/KarpatiIgazSzoO-rig_1991_3/?query=K%C3%A1rp%C3%A1ti%20Igaz%20Sz%C3%B3%201991&pg=405&layout=s
- Tóth Béla, donbászi munkaszolgálatos visszaemlékezése. Az interjú készítésének időpontja: 2001. május

Irodalomjegyzék

- Bagu Balázs: *Életutak. Beszélgetések meghurcolt magyarokkal, az áldozatok hozzátartozóival*. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2004.
- Bimba Brigitta: Az otthon maradt nők sorsa az 1944-es őszi deportálás időszakában. In Dupka György – Zubánics László (szerk.): *„Nevük élni fog nemzedékről nemzedékre...” Múltidézés a Kárpát-medencében: szovjet katonai megtorlás, Gulág- és Gupvi-táborok, áldozatok, emlékhelyek*. Szolyvai Emlékparkbizottság – Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2018. 83–94.
- Bimba Brigitta: Kérelmek és beadványok – női közbenjárás a Kárpátaljáról malenkij robotra hurcolt férfiak ügyében. In Dupka György (szerk.): *„Kitárni az országot és a világot az igazságot.” Gulág – Gupvi-kutatók nemzetközi fóruma 2018*. Szolyvai Emlékparkbizottság – Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2019. 83–98.
- Bognár Zalán: A kárpátaljai magyar és német polgári lakosság tömeges elhurcolása a Szovjetunióba. *Orpheus Noster*, IV.(2) 2012. 46–60.
- Bognár Zalán: Malenkij robot, avagy a polgári lakosság tömeges elhurcolása Magyarországról Szovjetunióbeli kényszermunkára 1944-45-ben, különös tekintettel a németként deportáltakra. In Bognár Zalán (szerk.): *Malenkij robot. „Egyetlen bűnünk a származásunk volt...” Német és magyar polgári lakosok deportálása „malenkij robot”-ra a sztálini*

lágerekbe 1944/45–1955. Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre, Pécs, 2009. 13–72.

- Csanádi György: „Engedjétek haza férjeinket, fiainkat, apáinkat, testvéreinket!” *Kárpáti Igaz Szó*, 1991. október 11., 72 évfolyam, 196. szám. 6. Elérhető: https://adt.arcanum.com/hu/view/KarpatiIgazSzoOrig_1991_4/?query=K%C3%A1rp%C3%A1ti%20Igaz%20Sz%C3%B3%201991&pg=61&layout=s
- Dupka György – Korszun Alekszej: *A „malenykij robot” dokumentumokban*. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest. 1997.
- Horváth László: Élet a halál árnyékában. Emlékeim a malenykij robotról. In Dupka György (szerk.): *Kárpátaljai magyar férfiak a szovjet lágerekben (történetek, visszaemlékezések, emlékiratok)*. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2017. 75–164.
- Mádi Bianka: Ugocsa-vidéki népcsoportok internálásának folyamata. In Dupka György (szerk.): *„Kitárni az ország és a világ előtt az igazságot.” Gulág – Gupvi-kutatók nemzetközi fóruma 2018*. Szolvyvai Emlékparkbizottság – Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2019. 105–120.
- Molnár D. Erzsébet: Munkaszolgálaton a Donyec-medencében (Kárpátaljai magyarok a donbászi FZO-iskolákban). In Dobos Sándor – Szamboovszkyné Nagy Ibolya (szerk.): *Mercurius Veridicus Novus. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszékének tanulmánygyűjteménye. „Grafika” Kiadó, Beregszász – Ungvár, 2015. 106–139.*
- Molnár D. Erzsébet: Bakajsa József. In Czókos Gergely – Kiss Réka – Máthé Áron – Szalai Zoltán (szerk.): *Magyar hősök. Elfeledett életutak a 20. századból*. Mathias Corvinus Collegium Alapítvány – Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Mandiner.hu, Budapest, 2020. 43–39.
- Oficinskij Román: Munkaerő-toborzás a Donbászra. In Fedinec Csilla – Vehes Mikola (szerk.): *Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra*. Argumentum – MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Budapest, 2010. 251–252.
- Orosz Ildikó: *A függetlenségtől a narancsos forradalomig. A kárpátaljai magyarság helyzete a független Ukrajnában (1991–2005)*. PoliPrint, Ungvár. 2007.
- P. Punykó Mária: *Reggelt adott az Isten. A szenvedés évei kárpátaljai népi elbeszélésekben*. Debrecen, Györffy István Néprajzi Egyesület. 1993.
- Zelei Miklós: *A kettézárt falu*. Kortárs Kiadó,

A SZERZŐK KISLEXIKONA

BIMBA BRIGITTA

(Bátyú, 1994. január 27.) történész, a Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társaság (GKMT) tagja.

2011-ben érettségizett a Bátyúi Középiskolában. Mester fokozatú diplomát szerzett történelemből az UNE, akkori nevén Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Kar Magyar Történelem és Európai Integráció tanszékén. Jelenleg a Debreceni Egyetem Történelmi Néprajzi Doktori Iskolájának doktorandusz (PhD) hallgatója. Abszolutóriumot szerzett 2021-ben. Kutatási területe: Kárpátaljai nők a GULÁG és a GUPVI táborokban, az otthon maradt nők sorsa az 1944-es őszi elhurcolás időszakában. A témában számos tanulmánya jelent meg és tartott előadást többek között a beregszászi GULÁG-GUPVI Nemzetközi Fórumon is.

BOTLIK JÓZSEF

(Szőny, 1949. január 15.) történész (PhD), Pázmány Péter Katolikus Egyetem nyug. egyetemi docense.

Gyermek- és ifjúkorát Dunaalmáson töltötte. Anyai ágon felvidéki, apai ágon székelyföldi (Gyergyó) gyökerű, ami döntően meghatározta az elszakított területen élő kisebbségi magyarság sorsa iránti elkötelezettségét. 1974-ben újságírói, 1980-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetemen történelem szakos középiskolai tanári és könyvtáros képzést, 1996-ban pedig a Sola Scriptura Lel-készképző és Teológiai Főiskolán hittanári oklevelet szerzett. 1982-ben egyetemi doktori, 2004-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen PhD doktori fokozatot kapott. Ugyanezen évtől a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója, egyetemi docens. A PPKE Történelem-tudományi Doktori Iskola oktatója, témakiírója, témavezetőjei közül öten szereztek PhD fokozatot, közülük öten kárpátaljaiak: Seremet Sándor, Tutuskó Ágnes, Riskó Mariann, Szanyi M. József, valamint Dupka György belső opponense volt. Két fő doktori cselekménye folyamatban, 10 fő abszolutóriumot szerzett.

A PPKE Történelemtudományi Doktori Iskola Tanácsának belső, választott tagja (2010–2017). Kutatási területe a XX. századi magyar történelem és a határon túli magyarság története. Eddig 22 könyve jelent meg, ebből kettő az Amerikai Egyesült Államokban angol nyelven. Ezen kívül 200 tudományos publikációja látott napvilágot, valamint 35 hosszabb történelmi ismeretterjesztő filmet (ebből 30-nak a forgatókönyvét is írta) és 40 önálló rádióműsört készített.

Fő művei:

*Erdély tíz tételben (1918-1940). Budapest, 1988;

*Hármas kereszt alatt. Görög katolikusok Kárpátalján az ungvári uniótól napjainkig. 1646-1997. Budapest, 2000;

*Egestas Subcarpathica – Adalékok az Északkeleti-Felvidék és Kárpátalja XIX-XX. századi történetéhez. Budapest, 2001;

*Gát (Falumonográfia). Budapest, 2003;

*A hűség csapdájában. Kovács Vilmos (1927-1977). Pályakép és korrajz. Ungvár-Budapest, 2005;

*Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján I. köt. Magyarok, ru-

szinok, csehek és ukránok 1938–1945., II. köt. A Magyarországhoz történt visszatérés után 1939–1945. Nyíregyháza, 2007;

*A magyar közalkalmazottak tömeges kiűzése Burgenlandból. Kisebbségkutatás 2007/1., 2008;

*Eduard Beneš and Podkarpatská Rus. Hungarians, Rusins and Czechs in Subcarpathia a 1919-1938/1939 Corvinus Publishing 2008, Printed in the United States of America Library of Congress No.: 2008927406., 2008;

Nyugat-Magyarország sorsa 1918–1921. Vasszilvágy (Második, javított kiadás, 2012), 2010;

*Görögkatolikus vértanúk a Kárpát-medencében 1914-1976. Budapest, 2011;

*Az örvidéki magyarság sorsa 1922-1945. Vasszilvágy, 2012;

*The Fate of Western Hungary 1918–1921 Matthias Corvinus Publishers Buffalo–Hamilton 2012 Printed in the United States Library of Congress Control Number: 2012947894., 2013;

*Egán Ede, a magyar és a ruszin nép vértanúja. Trianoni Szemle V/1-2. szám 2013. január–június, 14–26., 2015;

*Az örvidéki magyarság sorsa 1945–1989- Kitekintéssel 2014-ig. Vasszilvagy, 2015;

*A reménnyel győzködjük magunkat. Magyarok a délszláv háborúban 1991–1998. Budapest, 2016;

*A nemzetpolitikus Bartha Miklós (1848–1905) élete, munkássága és emlékezete. Lakitelek, 2018;

*A magyar nemzetpolitika előfutárai. Darányi Ignác - Egán Ede - Kazy József. Budapest. Társzerző: 1991;

*Ez hát a hon... Tények, adatok, dokumentumok a kárpátaljai magyarság életéből 1918-1991. Budapest–Szeged (Dupka Györggyel), 1993

*Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján. Budapest–Ungvár. (Dupka Györggyel), 1994;

*Eltévedt mezsgyekövek. Adalékok a délvidéki magyarság történetéhez 1918-1993. Budapest (Csorba Bélával és Dudás Károllyal).

Díjak, elismerések: Váradi-Sternberg János-díj (2000), Magyar Művészetért Díj (2009), Pro Patria in Exteris (Corvinus Society Kanada, 2009), Kárpátaljai Magyar Nívódíj (2010), Hodinka Antal-díj (2010), Pável Ágoston Emlékérem (Vas Megye Önkormányzatának Közgyűlése, 2012).

DUPKA GYÖRGY

(Tiszabökény, 1952. április 11). PhD, történész, elkötelezett GULÁG–GUPVI-kutató, irodalmár, kiadói főszerkesztő, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet igazgatója, a Szolyvai Emlékparkbizottság kutatóműhelyének tagja, felelős titkára. Az MTA köztestületének külső tagja. A Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társaság (GKMT) tagja.

1979-ben Ungváron szerzett magyar szakos bölcsészdiplomát. 1968-tól publikál. Költőként indult, két verseskötete jelent meg. 1990-től a kárpátaljai magyarság múltjával foglalkozik. Több mint 20 kötet szerzője. Tagja a Magyar Írószövetségnek, alapító-elnöke a kárpátaljai írástudókat, művészeket is tömörítő Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének. Felelős titkára a Szolyvai Emlékparkbizottságnak. Megszervezte Ungváron a Sztálinizmus Kárpátaljai Áldozatainak Emlékmúzeumát. A Tiszabökényi Árpád-házi Szt. Erzsébet Római Katolikus templomban létrehozta az „Egyházüldözés Kárpátalján 1944-1991 Idővándor” tematikus kiállítást.

2008 őszén az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán kulturális

mediátor szakos másoddiplomát kapott. Mint elkötelezett GULÁG–GUPVI-kutató több tanulmányúton (Donyec-medencében, az Ural környéki megyékben, Kaukázusban, Eurázsiaiban, Baltikumban stb.) vett részt.

2014. szeptember 19-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelemtudományok Doktori Iskolájában *A kollektív bűnösség elvének alkalmazása a kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben (A 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa határozatainak végrehajtása az NKVD-jelentések tükrében, 1944–1946)* címmel megvédte doktori (PhD) disszertációját a legmagasabb minősítéssel.

Nevéhez fűződik az *Együtt* című irodalmi, művészeti és kulturális folyóirat újraindítása (2002), jelenleg felelős kiadója, továbbá a *Kárpátaljai Magyar Könyvek*-sorozat (1992) beindítása és gondozása, amely mára a 300. kötetnél tart. Munkáinak elektronikus változata a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (<http://kmmi.org.ua/konyvtar/konyvek>), az OSZK Elektronikus könyvtár honlapján (<https://mek.oszk.hu/11300/11392/>) olvashatók.

Fontosabb elismerések, díjak: Berzsenyi-díj (1993); Nagy Imre-émlék-

plakett (1995); Julianus-díj (2009); Gulág-émlékérem (2017); Magyar Érdemrend Lovagkeresztje (2017).

Az utóbbi években megjelent fontosabb munkái:

**Magyar GULÁG-GUPVI rabok Euráziáiban. Felfedett nyomok Oroszország, (Baskíria, Tatár föld, Csecsenföld), Kaukázus (Azerbajdzsán, Georgia, Örményország,) Ázsia (Kazahsztán, Üzbegisztán) régióiban.* Történelmi szociográfia. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2021. Tárolt változat: <https://mek.oszk.hu/22700/22721/>

**A kárpátaljai magyarság, német-ség elhallgatott tragédiája, 1944-1946.* György Dupka. *A Hidden Tragedy: The Fate of Hungarians and Germans in Subcarpathia, 1944-46.* (Angol–magyar monográfia.). Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2020.

Tárolt változat: Tárolt változat: <http://mek.oszk.hu/21800/21806/>

„Jön még egy új világ...” A magyar '56 kárpátaljai kézikönyve. (Az 1956-os forradalom visszhangja Kárpátalján, a „megrengett Szovjetföldön” 1956–1959). Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2020.

Tárolt változat: <http://mek.oszk.hu/21800/21825/>

* „*Ne ítéljete el ...!*” *Zsidó népi-
irtás, antiszemita üldözés Kár-
pátalján a náci és a kommunista
eszmék nevében (1938-1991)*. Inter-
mix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2015.
Tárolt változat: [https://mek.oszk.
hu/14300/14370](https://mek.oszk.hu/14300/14370)

**A szovjet hatóság megtorló tevé-
kenysége Kárpátalján (1944-1991)*
A kárpátaljai magyarságot ért atrocitá-
sok, sérelmek vázlatos története levél-
tári források, egyéb dokumentumok
alapján. Intermix Kiadó, Ungvár-Bu-
dapest, 2014. Tárolt változat: [http://
mek.oszk.hu/13300/13350/](http://mek.oszk.hu/13300/13350/)

**Hova tűnt a sok virág...” Időu-
tazás az Urálba magyar és német ra-
bok (1941-1955) nyomában.* Törté-
nelmi szociográfia. Intermix Kiadó,
Ungvár-Budapest, 2013. Tárolt válto-
zat: <http://mek.oszk.hu/11300/11392>

HAVASI DÁNIEL

(Pécs, 1981). Politológus diplomát
szerzett 2004-ben a Pécsi Tudomány-
egyetem Bölcsészettudományi Kar-
rán. 2005-2006 között a Terror Háza
Múzeum munkatársa, közreműkö-
dött a hódmezővásárhelyi Emlékpont
Múzeum létrehozásában. 2014-től a
Rendszerváltás Történetét Kutató In-

tézet és Archívum külsős munkatár-
sa, szabadúszóként történelmi ismer-
etterjesztő- és riportfilmek szerzője.

Fontosabb alkotások:

Volt az a pár nap’ - a körtéri bari-
kád (2008);

Tamási - 1956’ (2010);

A forradalom bölcsője’ - Műegye-
tem, 1956 (2014);

Megtorlás a Viharsarokban’ (2017);

Élő múlt’ - emlékezetkultúra és
magyar identitás Kárpátalján (2018);

Alulnézet’ (fotóalbum, 2020).

HAVASI JÁNOS

Kaposszekcsői evangélikus lelkészi
családban született, 1952. július 12-
én. Pécsi jogi és budapesti újságírói ta-
nulmányainak befejezése után 1978-
ban a Dunántúli Napló kulturális
rovatában kezdte hivatásos újságírói
pályáját.

1983-85 között a Baranyai Alko-
tótelepek (villányi és siklósi nemzet-
közi szimpózionok) igazgatója, majd
a Jelenkor c. irodalmi folyóirat olva-
sószerkesztője és ismét a Dunántú-
li Napló újságírója. Több fővárosi lap
(HVG, Új Tükör) baranyai tudósítója

1989-ben kollégáival megalapítja A
Helyzet c. független hetilapot, amely-

nek 1991-ig főszerkesztője. Ezt követően másfél évig a Művelődési és Közköztartási Minisztérium sajtófőnöke.

1992-94-ben a Párizsi Magyar Intézet sajtókapcsolatokkal megbízott igazgatóhelyettese, az Új Magyarország és a Duna Televízió párizsi tudósítója.

1995-96-ban szabadúszó videó-újságíróként a Duna Televízió dél-dunántúli, horvátországi és boszniai tudósítója, majd két éven át a Duna Televízió PR igazgatója.

1999-től 2010-ig a Magyar Televízió munkatársa, különböző beosztásokban (szerkesztőségvezető, regionális majd közéleti főszerkesztő). 2011-től az MTVA helyettes kabinetfőnöke, a határon túli magyar programok különmegbízottja.

2015-től négy éven át a Párizsi Magyar Intézet igazgatója, a Magyar Nagykövetség kulturális tanácsosa.

2019-től a Duna Médiaszolgáltató rádiós igazgatója.

Tíz éve foglalkozik hadisírkutatással. 2006-ban megalapította a Sírjaik hol domborulnak? c. televíziós műsort, 2007-ben a Háborús Keresőszolgálat c. honlapot. E témában többször járt riport- és kutatóúton Szibériában, a Donnál, a Donyec-medencében,

Galíciában és Európa számos más országában. Lengyelországban.

Több tucat riportfilm és nyolc riportkönyv szerzője.

Fontosabb művei: *Miért nem dalol a kalapács?* (Zeneműkiadó); *Izotópfalu* (Kossuth Kiadó); *Kele, a léleklátó* (magánkiadás); *Helyzet volt* (Tettye Média Könyve); *Ha azt mondom, Párizs...* (Tettye Média Könyvek).

Fontosabb kitüntetések: A Magyar Érdemrend Tisztikeresztje, Herczeg Ferenc-díj, Párizs Város Nagyeremények Ezüst Fokozata

HORVÁTH MIKLÓS

Fontosabb szakmai adatok: hadtörténész, egyetemi tanár (PPKE BTK). Tudományos fokozatok és megszerzésük éve: a politikatudományok egyetemi doktora – 1989; a hadtudomány kandidátusa – 1996; a Magyar Tudományos Akadémia doktora – 2003; habilitáció – 2004.

Horváth Miklós (1953.) hadtörténész, egyetemi tanár a Magyar Néphadsereg történetével kapcsolatos kutatásait 1983-ban kezdte meg, 1989-ben egyetemi doktori címet szerzett. 1990-ben került a Hadtörténeti Intézetbe kutatónak, 2003 és 2005 között a

Hadtörténeti Intézet igazgatója. Fő kutatási területe az 1956-os forradalom és szabadságharc és a hidegháború időszakának hadtörténete. 1996-ban lett hadtudomány kandidátusa, 2003-ban elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) doktora címet, 2004-ben habilitált hadtörténelemből. 2005 szeptemberétől a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Karának egyetemi tanára. Az MTA IX. Osztály Hadtudományi Bizottságának és a Magyar Akkreditációs Bizottság Társadalomtudományi Bizottságának tagja.

A Terror Háza Múzeum története és a Kommunizmuskutató Intézet tudományos főmunkatársa 2017 június 17-ig.

Főbb művei: Maléter Pál (1995, 2002);

Szovjet katonai intervenció 1956 (1996, 2001; angolul 1999);

1956 hadikrónikája (2003; lengyelül 2006);

In memoriam (Tulipán Évával, 2006);

Keresztutak: Magyar Néphadsereg, 1956 (Tulipán Évával, 2006);

Koronatanúk jeltelen sírgödrökben (Zinner Tiborral, 2008);

Hadsereg és fegyverek 1956 (Kovács Vilmostal, 2011);

Kényszerkirándulás a Szovjetunióba (Olekszandr Pahiryával, 2012);

Budapest 1956: Időutazás - A Journey to the Past (magyar és angol nyelvű Szikits Péterrel);

Magyarország az atomháború árnyékában (Kovács Vilmostal 2016)

Fő kutatási területek:

A XX. század második fele egyetemes és magyar hadtörténelmi vonatkozásai, a magyar erőszakszervezetek története, kiemelten az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc, a Varsói Szerződés és a Magyar Néphadsereg történetének alapkutatás-szintű feldolgozása.

Jelentősebb publikációk magyar és idegen nyelven:

Horváth Miklós, Kovács Vilmos *Magyarország az atomháború árnyékában*, Budapest: Zrínyi Kiadó, 2016.

Horváth Miklós, Olekszandr Pahirya *Kényszerkirándulás a Szovjetunióba: Magyar deportáltak a KGB fogságában – 1956*, Budapest: Argumentum Kiadó, 2012.

Horváth Miklós, Kovács Vilmos *Hadsereg és fegyverek 1956* Budapest: HM Zrínyi Média Közhasznú Non-profit Kft., 2011.

Horváth Miklós, Zinner Tibor *Koronatanúk jeltelen sírgödörökben: dokumentumok* Nagy Imre és társai pertörténeteihöz Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008.

Miklós Horváth *1956 Rozstrzelana rewolucja : walka zbrojna wegrów z interwencją sowieńską* Krakow: Arkadiusz Wingert, 2006.

Horváth Miklós, Tulipán Éva *In memoriam 1956* Budapest: Zrínyi Kiadó, 2006.

Horváth Miklós, Tulipán Éva *Keresztutak, Magyar Néphadsereg, 1956* Budapest: H & T Kiadó, 2006.

Horváth Miklós *1956 hadikrónikája* Budapest: Akadémiai Kiadó, 2003.

Horváth Miklós *Maléter Pál - OSIRIS-SZÁZADVÉG - 1956-OS INTÉZET*, Budapest, 1995., 2. javított kiadás H&T Kiadó, Budapest 2002.

Györkei Jenő - Horváth Miklós *Adalékok a szovjet katonai megszállás történetéhez* In: Szovjet katonai intervenció 1956 (szerk.: Györkei Jenő és Horváth Miklós) Argumentum Kiadó - Budapest, 1996., második javított kiadás - H&T Kiadó, Budapest, 2001.

Miklós Horváth *Platz und Rolle Ungarns un der Ungarischen Volksarmee in der operativ-strategischen Planung des Warschauer Paktes* In: Hans-Hubertus Mach, László Veszprémy, Rüdigen Wenzke (szerk.) Die NVA und die Ungarische Volksarmee im Warschauer Pakt. Potsdam: Militärgeschichtliches Forschungsamt, 2011. pp. 47-60.

Horváth Miklós, Tulipán Éva *Krisenmanagement in Ungarn während und nach der Revolution von 1956* In: Torsten Diedrich und Walter Süß (szerk.) Militär und Staatssicherheit im Sicherheitskonzept de Warschauer-Pakt-Staaten. Berlin: Ch. Links Verlag, 2010. pp. 135-148.

Miklós Horváth *Plany ofensywy Ukladu Warszawskiego na poludniowo-zahodnim teatrze operacyjnym – natarcie prez Jugoslawie, „samoobrona” od granicy węgiersko-austriackiej do sycylijskiego Trapani* In: Gałuszka Tomasz, Illés Pál Attila, Miławicki Marek, Zágórhidi Czigány Balázs (szerk.) *Historicus Polonus - Hungarus: Księga pamiątkowa ofiarowana Ojcu Józefowi Puciłowskiemu OP w siedemdziesiąt rocznicę*

urodzin, Krakow: Wydawnictwo Esprit, 2010. pp. 191-215.

Miklós Horváth *The Demonstrations become a revolution* In: Lee Congdon, Király Béla, Nagy Károly (szerk.) 1956: the Hungarian Revolution and War of Independence. 956 p. New Jersey: Boulder - Social Science Monographs - Atlantic Research and Publications, 2006. pp. 263-298. (Atlantic studies on society in change, 128; East European monographs; 700.) Vol. 40., War and society in East Central Europe.

Miklós Horváth *General characteristics of freedom-fighter groups* Ibid. pp. 384-397.

Miklós Horváth *Losses of life in the war and during the reprisals* Ibid. pp. 477-492.

Miklós Horváth Introduction Ibid. pp. 432-463.

Miklós Horváth *Soviet aggression against Hungary in 1956: operations „Wave” and „Whirlwind”* In: Király Béla, Kenneth Murphy, Veszprémi László (szerk.) The ideas of the Hungarian revolution, suppressed and victorious : 1956. 731 p. New Jersey: Atlantic Research and Publications, Inc., 2002. pp. 65-90.

Miklós Horváth *Soviet aggression against Hungary in 1956: operations „Wave” And „Whirlwind” The Ideas of the Hungarian Revolution, Suppressed (1956), Victorious (1999-2000)* Atlanti Kutató és Kiadó Közalapítvány 2003. Edited by Lee W. Congdon and Béla K. Király. 2002. pp. 65-90.

Miklós Horváth *Die ungarische Volksarme und Revolution von 1956* In: Jan Fotzik (szerk.) Entstalinisierungskrise in Ostmitteleuropa 1953 - 1956. 393 p. München: Ferdinand Schöningh Verlag, 2001. pp. 113-139.

Miklós Horváth *Militärgeschichte Aspekte der ungarischen Revolution und des Freiheitskampfes von 1956*. In: von Winfried Heinemann (szerk.) Das internationale Krisenjahr 1956 : Polen, Ungarn, Suez. 722 p. München: Oldenbourg Verlag, 1999. pp. 135-148.

Jenő Györkei and Miklós Horváth - *Additional Data on the History of the Soviet Military Occupation - Soviet military intervention in Hungary 1956*. - edited by Jenő Györkei and Miklós Horváth Atlantic Research and Publications, Inc - Central European University Press. 1999. pp. 4-125.

KÁLLAI KAROLINA

(Mikola, Szatmár megye, 1967. július 4.) református vallás és történelem szakos tanár, helytörténész. A Szolyvai Emlékparkbizottság kutatóműhelyének tagja. Főállásban gimnáziumi tanár 1995-től. Tanulmányait Szatmáron végezte. Érettségi után 1995-ben a Sulyok István Református Tanárképző Főiskolán szerzett diplomát. 2000-ben a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Reformtus Teológia szakán végzett. 2012-ben a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen Történelem szakon szerzett diplomát. 2022-ben a hamburgi Kett-Pedagógiai Intézet Multiplikátori diplomáját szerezte meg.

Kutatási terület: A Szovjet megszálló csapatok által a mostani Románia, a Partium történelmi régióhoz, Szatmár megyéhez tartozó Halmi járás (Ugocea vidék) településeiről 1944-1945-ben a Szovjetunióban elhurcolt, a lágerekben meghalt magyar állampolgárok, a II. világháború katonái áldozatainak felkutatása. A Szovjetunióba elhurcolt és haza nem tért magyar, sváb áldozatok feliratos emlékjeleinek a Szatmármegyei, illetve az egykori Ugocsához tartozott Halmi járás területén való felkutatása.

Elismerések: Arany fokozatú Székelykapu-díjas Ifjúságnevelő (2013); Magyar Kultúra Lovagja (2022).

KOVÁCS SÁNDOR

(Eszeny, 1954). Örökség-díjas honismereti szakíró. Anyanyelvén végezte el a szülőfaluja általános iskoláját, majd Csapon a magyar középiskolában érettségizett. Az Ungvári Állami Egyetemen matematikusi, matematikatanári diplomát szerzett. 22 éven átszülőfaluja középiskolájában és Szalóka általános iskolájában tanított matematikát és informatikát. 1999 óta Budapesten él, és a 18. kerület gimnázium nyugalmazott tanára. Eközben 1972-től diákfejlesztéssel magát az idegenvezetéssel. Tanári pályája nagyon fontos kiegészítője lett szülőföldje múltjának kutatása. 1996-ban honismereti szakíróként is bemutatkozott. A Kárpátalját magyar szemmel bemutató Kirándulások a Kárpátok alján és bércein című könyv, amint azt alcíme is jelzi, úti olvasmány a vidéket felfedezni vágyók számára. 1999-ben a Püski Kiadónál napvilágot látott kötetben, a nagy sikert aratott Kárpátaljai útravalóban teljesen kirajzolódik az író egyedi stílus-

sa, mely az eddigi 13 kiadvány mind-egyikét jellemzi. Az általa létrehozott Kárpátaljai Spektrum sorozat köteit nemcsak írja, hanem valamennyi munkafázisát – tervezés, szerkesztés, dizájn, nyomdai előkészítés – egyedül végzi. A barna könyvek ízléses külsejűekkel, gazdag illusztrációs anyagokkal áttekinthetőségükkel és olvashatóságukkal nem véletlenül aratnak sikert az olvasók körében. Egyéni stílusa tapasztalható a 116 publikációban, a meg- számlálhatatlan előadás-son, megnyilatkozásaiban a rádióban, televízióban, folyóiratokban, rendezvényeken. Hihetetlen elszántsággal és sokoldalúan igyekszik felkelteni az anyaország érdeklődését a hányattott sorsú Kárpát- alja iránt, bemutatni e vidék szépségeit, történelmi, művészeti értékeit. Ezt bizonyítja az eddig megjelent 13 könyv és ismeretterjesztő kiadvány, a 12 Kárpátalja-térkép szerkesztése, amelyek nélkülözhetetlenek a tájékozódás és az idegenforgalom szempontjából, a fotóiból rendezett 35 kiállítás szerte a Kárpát-medencében Bécstől Kolozsvárig, a 10 ismeretterjesztő filmben való írói-szakértői közreműködés, valamint az általa készített két önálló film is.

MAROSI ISTVÁN (Beregszászon született 1974. december 9-én, Beregdédán nőtt fel.): görögkatolikus áldozópap, egyháztörténész, az Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium igazgatója, főiskolai lelkész, Szolyvai Emlékparkbizottság tagja. Házastársa, Marosi Anita (Debrecenben született 1976. május 11-án, Álmosdon nőtt fel.), a kárpátalja.ma munkatársa és a Bendász István Görögkatolikus Könyvtár és Levéltár vezetője. Marosi István a Beregszászi 3. Sz. Zrínyi Ilona Középiskolában érettségizett. A Nyíregyházi Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézet elvégzése, és a pappá szentelése után több magyar lakta településen szolgált. Sok hasznos és közérdekű kezdeményezés megvalósítása fűződik a nevéhez. Emellett a Rákóczi-főiskolán működő görögkatolikus lelkészség, a GörögKör és az Ortutay-kollégium vezetője. Elin-dította az Ortutay Elemér Keresztény Tudományos Diákköri Konferencia-sorozatot. Egyháztörténeti konferenciák, kiállítások stb. egyik fő szervezője. Könyvet írt a Kárpátalján élő görögkatolikus magyarokról. A 2016-ban Beregszászban megkezdett Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ szervezője, melynek része a szakkollégium

és a könyvtár is. Megalapította Bendász-hagyaték-sorozatát, mely a Bendász István Görögkatolikus Könyvtár és Levéltár tudományos kiadványa.

M.: *Görögkatolikus magyarok Kárpátalján. Közösségek és templomok.* Szent Miklós Egyesület, Nagybégány–Beregszász, 2014, 152 o.; Marosi István (szerk.): „...a Munkácsi Egyházmegye fejedelme...” *Tanulmányok és források Firczak Gyula munkácsi püspök munkásságának megismeréséhez,* Nyíregyháza-Beregszász 2019, 400 o.; *Az I. világháború és a görögkatolikusok.* Tanulmánykötet, Társz-szerkesztő: Suslik Ádám. Nyíregyháza – Beregszász 2020, 186. o.; Marosi István (szerk.), *Fekete levelek. Bendász István kárpátaljai görögkatolikus pap GULAG-táborban töltött éveinek levelezése (1949–1955).* (Bendász-hagyaték-sorozat, 1. köt.) Beregszász 2020, 400 o., Marosi István (szerk.), *Bendász-családfa és családi krónika. Bendász- és Bacsinszky-családtörténet,* (Bendász-hagyaték-sorozat, 2. köt.) Beregszász 2020, 404 o., Marosi István 2020: *A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye 1945. évi sematizmusa.* (Bendász-hagyaték-sorozat, 3. köt.) Beregszász 2020, 338., Marosi István,

A harmadik fiú lelkületével. Ortutay Elemér (1916 – 1997) kárpátaljai hittvalló görögkatolikus pap, teológiai tanár. Beregszász 2022, 200 o.

MATKOVITS-KRETZ ELEONÓRA

Matkovits-Kretz Eleonóra (Pécs, 1951. szeptember 21.) nyugdíjas pedagógus, a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre elnöke (Pécs). A helyi alapiskolák elvégzése után a Janus Pannonius Gimnázium és Szakközépiskola tanulója. A Bajai Tanítóképzőben tanító, a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskoláján gyógypedagógusi, majd a Műszaki Egyetem közoktatás vezetői szakán szerzett diplomát. Nyugdíjba vonulásáig Pécsen az Éltes Mátyás Általános Iskolában tanárként dolgozott. A Matkovits-Kretz Eleonóra által vezetett egyesület, a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre 1991-ben alakult. Elsődleges célja a német nemzetiségiok magyarországi oktatási intézményeinek támogatása, a német nemzetiségiok összefogása, az anyanyelvüket már nem beszélő nemzetiségiok identitásának erősítése, a

nemzetiségi érdekek védelme; a nemzetiségi hagyományok, a kultúra ápolása, a német nemzetiség hiteles történetének, a németek sorstragédiáját is okozó GUPVI megismertetése, kutatások szervezése, emlékhelyek felkeresése, ilyen tematikájú kiadványok megjelentetése; az EU-s támogatási rendszerek közvetítése stb.

Több megvalósított GULÁG–GUPVI-programjára országosan, kárpát-medencei szinten is felfigyeltek. Felelős kiadója tucatnyi kiadványnak (Széles körben ismertté vált kiadványuk: Malenkij robot „Egyetlen bűnünk a származásunk volt...” Német és magyar polgári lakosok deportálása „malenkij robotra” a sztálini lágerrekbe 1944/45–1955. (magyarul, németül, angolul), Pécs, 2009, „Messze voltam én fogságban...” interjú kötet, és „A 0060-as parancs” magyar és német nyelven). Kimagasló tevékenysége elismeréseként Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült 2017-ben.

MESKÓ JÁNOS

(Ungvár, 1958. május 26.) helytörténész. A Szolyvai Emlékparkbizottság tagja. Sztálini Terror Áldozatai Kár-

pátaljai Emlékmúzeum megbízott vezetője. 1975-ben érettségizett az Ungvári 10. Számú Zalka Máté Középiskolában. 1990-ben elvégezte az Ungvári Állami Egyetem történelem szakát és 2006-ban az Ungvári Nemzeti Egyetem jogi karát. Különböző beosztásokban dolgozott. Kutatási területei: a magyar oktatás Kárpátalján a háború utáni szovjet korszakban, a Kárpátontúli Ukrajna átmeneti államalakulat 15 hónapos története, a Néptanács dekrétumai és rendeletei – az erőszakos szovjet politika 1944–1946 között, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye története, a szovjet korszak és a várkereti temető lerombolása. Ungváron él.

MOLNÁR D. ERZSÉBET

(1979, Beregszász) PhD, történész. Az MTA köztestületének külső tagja. A Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társaság (GKMT) tagja.

2002-ben a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola angol-történelem szakán végzett. Diplomaszerezés után a Főiskola Történelem és Társadalomtudományi Tanszékén kezdett dolgozni, illetve a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Dokto-

ri Iskolájában folytatta tanulmányait. 2015-ben szerzett doktori fokozatot. Jelenleg a II. Rákóczi Ferenc Kárpát-aljai Magyar Főiskola Történelem és Társadalomtudományi Tanszékének oktatója, a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont vezetője, illetve az intézmény Kiadói Részlegének munkatársa. Kutatási területe: a kárpátaljai magyarság szovjet lágerekbe történő deportálása, Kárpátalja szovjetizálása. Díjai: Magyar Arany Érdemkereszt (2017).

**MOTREVIC,
VLADIMIR PAVLOVIC**

(Polock, Fehéroroszország, 1952. október 14.) az Urali Állami Jogi Egyetem (Jekatyerinburg) Állam- és Jogtudományi Tanszékének professzora, a történelemtudományok doktora.

NAGY PÉTER

(1988) PhD történész. Fő kutatási területe az ipari társadalom története és ipartörténet a 19. század közepétől az 1950-es évek végéig, valamint ugyanabban az időszakban az észak-magyarországi társadalmi változások vizsgálata. Történelem-levéltár alapszakos diplomáját a Miskolci Egye-

temen szerezte, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelem mesterszakát, a gazdaság- és társadalomtörténet specializációt végezte el. PhD-fokozatát 2015-ben szerezte az Eszterházy Károly Egyetemen. 2016-2019 között az NKFIH posztdoktori kiválósági program ösztöndíjasa, ugyanebben az időszakban a MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont REWORK-OTKA Kutatócsoport tagja. 2013-ban Apáczai Csere János Doktoranduszi Ösztöndíjban, 2014-ben, 2018-ban és 2021-ben a Nemzeti Kulturális Alap Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiuma alkotói támogatásában részesült. A Hungarian Labour History Network és a Hajnal István Kör tagja. 2019-től az MTA-SZTE-ELTE Globalizáció-történeti Kutatócsoport, 2022-től a WORK Lendület Kutatócsoport tagja. 2022 áprilisától a Holocaust Emlékközpont munkatársa. 2016-ban jelent meg *A Rima vonzásában. Az ózdi helyi és gyári társadalom a késő dualizmustól az államosításig*, valamint 2017-ben a *Távol a szülőföldtől. Ózd vidékiek szovjet fogságban* című könyve, emellett több mint negyven tudományos publikációja jelent meg.

SEREMET SÁNDOR

PhD történész. Kárpátalján, Munkácscon született 1988. május 17-én, iskolai tanulmányait Munkácscon végezte, majd 2005-ben felvették az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Történelem és Európai Integráció szakára, ahol 2010-ben megszerezte a mesterszakos diplomát. Egyetemi éveit aktívan részt vett a helyi magyar ifjúsági közösségi életben. 2005-ben belépett a Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetségébe, amelynek 2007-ben elnökségi tagja, 2008 és 2011 között pedig elnöke volt. A szervezettel több, mára hagyományossá vált rendezvényt szervezett: Tudományos Diákköri Konferenciát az egyetemisták, tanulmányi vetélkedőt a végzős iskolások részére, karrier tanácsadást, vezetőképzőt, műveltségi vetélkedőket és természetesen szórakoztató programokat. 2011-ben alapították a Scientia Denique című tudományos publikációs füzetet, amely máig nagy sikernek örvend a fiatal kutatók körében.

2010-ben miniszteri ösztöndíjjal a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájába nyert felvételt, kutatási témája: A mai Kárpátalja határainak kialakulása

az I. világháború után (1918-1925). A doktori iskola elvégzése után kétszer is elnyerte a Visegrádi Alap ösztöndíját, amelynek köszönhetően Prágában kutathatott és dolgozhatott disszertációja megírásán. PhD fokozatát 2016-ban szerezte. 2012–2014-ben a Terror háza múzeum, történész, kutatója. 2020-tól Külügyi és Külgazdasági Intézet, külső szakértője. Jelenleg a Budapesten a Kárpátaljai Szövetség Főtitkára.

TÓTH MIHÁLY

(Mezőkaszony, 1954. október 5.), a jogtudományok kandidátusa, nemzetközi-jogász, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke, 1987 és 1989 között Beregszász város polgármestere, 1992 és 1994 között a Beregszászi járás elnöki megbízottja, 1994–1998 között a kijevi parlament képviselője volt. Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség tiszteletbeli elnöke. 2001-2020 között az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia Koreckij Állam- és Jogtudományi Intézetének tudományos főmunkatársa. Kutatási témája az emberijog, a nemzeti kisebbségek, és az önkormányzatiság jogának nemzetközi és alkotmányjogi vonatkozásai, a gyakorlatban is részt vesz az ukrain jogalkotásban, közel

100 tudományos munka szerzője, illetve társszerzője. Közéleti és tudományos tevékenységét, többek között, Ukrajnának az Érdeméért Érdemrend III. fokozatával (1997), az Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa Diszoklevelével (2006), és a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével (2009) ismerték el.

ZÉKÁNY KRISZTINA

(Ungvár, 1975. július 2.), az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Filológiai Tanszékének vezetője, docens, a filológiai tudományok kandidátusa. Kandidátusi értekezését 2002-ben védte meg az Ungvári Nemzeti Egyetemen *Ungvár és környékének földrajzi nevei* címmel. Tankönyvszerző, szerkesztő és fordító. Az általános és középiskolai magyar nyelv tankönyvek társszerzője. Szerkesztője volt a 2007-től 2009-ig évenként megjelenő *Kárpátika* c. tudományos cikk- és tanulmánygyűjteménynek, főszerkesztője az UNE Ukrán-Magyar Oktatási-Tudományos Intézet Tudományos Közleményeinek, az *Acta Hungarica* című tudományos cikkgyűjtemény, valamint a *Закарпатська філологічна студія* főszerkesztő-helyet-

tése volt. 2017-től a Pécsi Egyetem ECL Nyelvvizsgarendszer Nemzetközi Magyarországi Központ Ungvári Fiókin-tézményének koordinátora.

Kutatási területe: helynévtan, településtörténet, magyar nyelvtörténet, finnugrisztika, fordítástan, a magyar nyelv idegen nyelvként való oktatása.

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

(Gut, 1971. május 20.) a történelemtudományok kandidátusa, helytörténész, kisebbségi politikus. 2009-től az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán-Magyar Oktatási és Tudományos Intézet igazgatóhelyettese, a Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszék vezetője. A Szolyvai Emlékparkbizottság kutatóműhelyének tagja. Kutatási területe: Északkelet-Magyarország (a mai Kárpátalja) kora újkori történelme, ezen belül a nemesség szerepe e történelem formálásában. Eddig közel 10 könyvet adott ki, számos tanulmánya jelent meg a helyi és a magyarországi kiadványokban. Jelenleg a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke és az Együtt című folyóirat tanulmány rovatának a vezetője.

Összeállította: Dupka György